

Arkitekt

Jørgen Bækmark

et liv med møbler og design

ARKIVET

Adelgade 26

9500 Hobro

www.designarkivet.dk

Model B111. Indskudsborde præsenteret på Københavns Snedkerlaugs udstilling i 1958. Opnåede 3. præmie og blev indirekte Jørgen Bækmarks adgang til FDBs tegnestue.

Jørgen Bækmark er uddannet som snedker i Ebeltoft. Efter et par år i faget førte lysten til at arbejde med møbler ham ind på Kunsthåndværkerskolen i København. Kunsthåndværkerskolen hedder i dag Designskolen og holdt dengang til på 1. salen i Kunstindustrimuseet. Møbelarkitektlinien var præget af arkitekten Kåre Klints tankegang og krav om, at grundlaget for et godt resultat er videnskabelige analyser over møblets funktion. Ved siden af dette praktiske element kommer kravet om æstetik, for at man kan tale om møbelkunst.

I 1955 fik Jørgen Bækmark afgang fra Kunsthåndværkerskolen og med denne solide baggrund blev han ansat ved et af landets fornemste snedkerværksteder Rud Rasmussen på Nørrebro kendt for de klassiske møbler af Kåre Klint og Mogens Koch. Fra Rud Rasmussen gik det efter et års tid videre til FDB Møbler, hvor han i 1958 blev tegnestueleder.

Serien er tegnet for FDB i 1962 og består af spisestuestol (J80) relanceret af FDB i 2014, spisestuestol med armlæn (J81) ligeledes relanceret i 2014, armstol (J82) med skammel (J83), begge privateje.

Selv om Jørgen Bækmark loyalt videreførte ånden fra sine forgængere og den grundlæggende idé om at skabe lette, funktionelle møbler af høj kvalitet til rimelige priser – og til det danske folk – kom arbejdet på tegnestuen samtidig til at gå nye veje. FDBs egen fabrik i Tarm var stadig dominerende producent, men i 1962 blev der indledt et samarbejde med de svenske brugsforeninger og med en delvis svensk produktion. I samme periode orienterede man sig mod et større internationalt marked. Jørgen Bækmark tegnede i den sammenhæng bl.a. spisestuestolen J108, som kunne pakkes adskilt og fladt og dermed reducere transportomkostningerne.

I disse år kom begrebet "tidløse møbler" ind som en del af markedsføringen. Dels for at understøtte det klassiske element, men måske også for at berolige købere af såvel de tidlige som de nye FDB møbler med, at møblerne ikke gik af mode. I 1961 blev FDB Møbler af Udenrigsministeriet og Boligministeriet opfordret til at deltage i verdensudstillingen i Torino med netop 'tidløse, danske møbler'.

Bord (C44) tegnet for FDB i 1963 og relanceret af Hay i 2012.

Møblerne blev i de første mange år solgt fra forretningen i København, men i 1959 kunne idémanden til det hele, tidligere førstedirektør Frederik Nielsen indvie provinsens første møbelhus i Vordingborg. Året efter fulgte Aarhus, i 1961 Holstebro, i 1962 Odense og Albertslund, i 1963 Vejen og Herstedvester, og som det sidste Aalborg i 1966. Samtidig med ekspansionen tegnede Jørgen Bækmark bl.a. en række stærke og funktionelle stole og borde velegnede til institutioner med dagligt slid som fx Århus Universitet, additionslænestole, som kunne sættes sammen til sofaer og forsynes med armlæn efter behov og nogle markante 'pindestole'. Pindestolen har rod i en almuetradition, som blev grundlaget for den engelske windsorstol, for de amerikanske shakeres minimalisme og for

Pindestol (J104) tegnet for FDB i 1966 og relanceret af Hay i 2012

skandinaviske møbler. Bækmarks J104, som i dag produceres af Hay, har en ynde og lethed, som viser en helstøbt forening af det folkelige, det farverige og det klassiske. J80 og J81 stolene viser en beherskelse af pindestolens grundidé tolket i et næsten aristokratisk sprog. Og så er stolene – selvfølgelig – gode at sidde i.

Uanset succes, ekspansion og solid markedsføring begyndte FDB i 1960'erne at mærke ændringer på møbelmarkedet. "Folket" ville ikke længere opdrages til den gode smag. Brug og smid væk menta-

Spisestuestol (J108) tegnet for FDB i 1967, kan pakkes fladt med 4 adskilte i én kasse og velegnet til eksport. Relanceret af FDB i 2013.

liteten bredte sig i takt med velstandsstigningen. IKEA havde set dette og indrettet produkterne efter ændret smag og ønsker. Da Jørgen Bækmark valgte at slutte i 1968, var han den møbelarkitekt, som havde været tilknyttet FDB i længst tid. Jørgen Bækmark etablerede derefter egen tegnestue, først i Birkerød, siden i Svenstrup og de sidste mange år i Hammel og blev ved med at tegne funktionelle møbler med stor kreativitet og

fin æstetik. På udstillingen i Arkivet vises nogle få eksempler, nemlig et rullebord med intarsia, indskudsborde, en bæk og en spisestuestol. Herudover vises de relancerede møbler fra Hay og FDB.

Ud over arbejdet på tegnestuen har Bækmark for Verdensbanken været i Java og på Borneo med det formål at undersøge mulighederne for etablering af en skole for møbelproduktion i det trærige

Rullebord med intarsia, tegnet til Jyske møbelarkitekters udstilling i 1988. Fremstillet af Jørgen Bækmark.

Indonesien Desuden har han arbejdet i Papua New Gunea med at opbygge et undervisningskompendium for produktion af møbler.

Spisestuestol i sortlakeret asketræ, 1991. Fremstillet af Jørgen Bækmark.

Tremmebæk i massiv (stubbet) træ i forskellige træsorter og størrelser, 1993. Fremstillet af Jørgen Bækmark.

Det var daværende direktør for FDB Frederik Nielsen, som fik ideen til det, der blev FDB møbler. Hans mål var at få produceret moderne og funktionelle kvalitetsmøbler til en pris, som de fleste kunne betale, og som der var plads til i de forholdsvis små boliger. Flere snedkermestre lavede ganske vist moderne og som oftest arkitekttegnede møbler, men de håndværksfremstillede møbler var selvsagt i en prisklasse, hvor de færreste kunne være med.

Frederik Niensens idé var at få fremstillet industrielt producerede møbler tegnet til FDB og masseproduceret på egen fabrik. FDB havde i forvejen eget arkitektkontor, hvis opgave det især var at stå for indretning af virksomhedens butikker. Professor Steen Ejler Rasmussen var tilknyttet som konsulent, så bevidstheden om godt design var i den grad indarbejdet.

På et godt råd fik Frederik Nielsen i 1942 den unge arkitekt Børge Mogensen ansat til at udvikle et møbelprogram. Der var tale om en mindre revolution på møbelmarkedet, som var præget af tunge møbler solgt som hele sæt og såkaldte stilmøbler – af Børge Mogensen nedsættende betegnet som "slagtersæt". De nye møbler skulle være "gode brugsgenstande". Altså møbler hvor funktionen bestemmer udformningen. Børge Mogensen lagde selv ud med møbler inspireret af de amerikanske shakere, kendt for beskeden og asketisk livsførelse. FDB mantraet var, at unge, som skulle stifte bo, kunne købe nogle få møbler ad gange, efterhånden som der var penge til det. Vi kan i dag konstatere, at ideen var langtids holdbar. Tænk blot på Børge Mogensens "folkestol", som står i tusindvis af danske hjem og i flere hundrede kirker og institutioner.

En af FDBs helt store styrker var virksomhedens størrelse. Næsten 2.000 brugsforeninger var spredt over hele landet. Der var i 1940'erne 400.000 medlemmer, som markedsføringen umiddelbart kunne nå. Man havde eget distributionsnet. I 1947 blev Tarm Stole - og møbelfabrik købt, og dermed var hele processen fra tegning til levering hos kunden samlet i én virksomhed.

1945 kom filmen "En lys og lykkelig fremtid". Kri-gen var slut, nu skulle danskerne opdrages til den gode smag.

Børge Mogensen valgte i 1950 at forlade FDB for at etablere egen tegnestue.

Hans efterfølger blev Poul Volther, som i forvejen var ansat og derfor meget naturligt fulgte Børge Mogensens linje de følgende 5-6 år. Poul Volthers pindestol blev et af de mest solgte møbler og i det hele taget voksede produktionen, mens han var tegnestueleder. Hans efterfølger de næste 3 år blev møbelsnedker Ejvind A. Johansson. Hans stil var måske mere avanceret. I hvert fald blev hans møbler i tidsskrifter betegnet som 'rene sensationer' og begrebet møbelkunst sneg sig ind i markedsføringen. Men tiderne var så småt begyndt at ændre sig for FDB møbler. Det ideologiske grundlag kom under pres, og andre var begyndt at fremstille lette og funktionelle møbler til rimelige priser.

Det blev Jørgen Bækmark, der som den sidste leder af FDBs tegnestue kom til at mærke de ændrede vilkår. I hans tid blev der stadig tegnet og produceret kvalitetsmøbler med god afsætning, ligesom han var med til at få eksporteret FDBs møbler – ikke mindst til USA. Selv tegnede han bl.a. borde og stole, som var velegnede til institutioner såvel som til private.

Mens FDB møbler således holdt fast i traditionen med 'moderne klassiske møbler', gik en ny spiller på markedet. IKEA var i langt højere grad parat til at give folket, hvad folket nu ville have.

En æra var forbi. I 1968 forlod Jørgen Bækmark sin stilling, og FDBs tegnestue lukkede.

Fabrikken i Tarm kørte videre i nogle år, men lukkede så i 1980.

I 2011 genoptager Hay produktionen af flere af de gamle FDB møbler, og i 2013 følger Coop efter med 4 stole – en af hver af de 4 tegnestueledere - og et bord af Poul Volther.

Tekster: Søren C Olesen

Kilder: Per H. Hansen: "En lys og lykkelig fremtid",

Forlaget Samvirke 2014 samt Jørgen Bækmark